

Перелік використаних джерел

1. Шепітько, М.В. Тенденції розвитку кримінального законодавства в Україні. Журнал НАПН України, №.27(2), 2020. С. 131-140.
2. Куц В . Сучасні уявлення щодо змісту окремих об'єктивних ознак складу кримінального правопорушення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2017. № 2(14). С. 102–108.

Дубровіна

Вікторія Володимирівна,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Навчально -
наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, капітан поліції

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЗА УЧАСТЮ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПОТЕРПІЛОГО

У сучасній науці кримінального процесуального права процес забезпечення прав та свобод учасників сторін кримінального провадження, дотримання реалізацій їх гарантій на стадії досудового провадження повинні реалізовуватись державою як одне із пріоритетних завдань. Особливу увагу відведено дослідженню та удосконаленню чинного кримінального процесуального законодавства України, яке виокремлено в окрему главу 38 розділу VI КПК України – кримінальне провадження щодо неповнолітніх [1].

На сьогоднішній день, неповнолітні особи у науці кримінального процесуального права мають особливий правовий статус та відносяться до особливої юридичної категорії. Неповнолітні особи, які є потерпілими від кримінального правопорушення, потребують особливої уваги під час проведення за їх участю слідчих (розшукових) дій, тому категорія осіб, яким завдано моральної, фізичної або майнової шкоди в результаті кримінального правопорушення набувають статусу «потерпілого» у кримінальному провадженні [1].

Міжнародно-правові стандарти під час проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітнього потерпілого необхідно визначати як основну засаду для ефективного забезпечення міждержавного співробітництва щодо вирішення питань забезпечення та захисту їх прав та свобод.

Відповідно до п. 12 ч. 1 ст. 3 КПК України – неповнолітня особа – малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, в той же час положення п. 11 ч. 1 ст. 3 КПК України роз'яснює визначення терміну «малолітня особа», тобто це дитина до досягнення нею чотирнадцяти років [1].

Положення ст. 55 КПК України, роз'яснює визначення поняття «потерпілий» - це фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди.

Отже, аналізуючи норми статей КПК України, можемо визначити, що неповнолітній потерпілий – це малолітня особа, а також дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди [1].

Вирішенню питання застосування міжнародно-правових стандартів проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх осіб приділено ряд наукових статей правників. Такими вченими є О.М. Крукевич, О.П. Кучинська, Є.С. Назимко, П.М. Рабінович, О.М. Солоненко, Ю.В. Щокін та інші автори.

19 вересня 2012 р. на 67-й сесії Генеральної Асамблеї ООН було ухвалено Декларацію «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях». У цьому акті йдеться про «позитивний внесок Генеральної Асамблеї як головного дорадчого і представницького органу Об'єднаних Націй, для верховенства права у всіх аспектах шляхом розробки політики та встановлення стандартів...» (п. 27) [4].

Розділяємо думку П.М. Рабіновича, який вважає, що питання, що стосуються захисту прав і свобод людини й громадянина, до 1948 р. були об'єктом внутрішньодержавної політики. Після завершення Другої світової війни Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН) ухвалила Загальну декларацію прав людини, оскільки вже тоді стало зрозуміло, що без застосування в міжнародному праві та в усіх державах світу певних праволюдських показників, яким мають відповідати всі національні позитивно-правові системи, існуватиме ризик повторення жахливих порушень прав людини, які мали місце під час війни [3, С. 19].

Доцільною є думка О.М. Крукевич, яка зазначає, що для розуміння природи й особливостей міжнародних стандартів прав людини неабияке методологічне значення має прийнята 4 грудня 1966 р. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 41/120 «Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини», у якій було викладено керівні принципи, що мають враховуватись під час розробки міжнародних документів в окресленій сфері. Зокрема, такі документи повинні «узгоджуватись з існуючим зводом міжнародно-правових норм у сфері прав людини; мати фундаментальний характер і ґрунтуватись на притаманних людській особистості гідності й цінності бути достатньо чіткими або служити джерелом прав та обов'язків, які піддаються визначенню й здійсненню; передбачати, де це доречно, реалістичний та ефективний механізм здійснення, у тому числі системи подання доповідей; користуватись широкою міжнародною підтримкою» [2, С. 258-259].

Варто також зазначити, що з урахуванням психологічних і вікових особливостей неповнолітніх осіб Генеральна Асамблея встановила Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються провадження правосуддя щодо неповнолітніх, («Пекінські правила»), на яких необхідно звернути увагу у

нормах законодавства кожної країни та вони повинні застосовуватися під час досудового розслідування та судового розгляду справ категорії таких осіб [5].

«Пекінські правила» діють разом із основоположними процесуальними гарантіями, передбаченими ст. 14 Пакту про цивільні та політичні права. «Пекінські правила» встановлюють, що особи, які ведуть провадження у цих справах та наділені владними повноваженнями, повинні володіти відповідною кваліфікацією. Вказується, що будь-яку справу неповнолітнього від початку слід вести швидко, не допускаючи жодних непотрібних затримок (правило 20). А також те, що право неповнолітнього на конфіденційність має поважатися на всіх етапах, щоб уникнути заподіяння йому шкоди через непотрібну гласність або через шкоду репутації (правило 8) [5].

У положенні ч. 1 ст. 226 КПК зазначено, що допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Тобто, перед початком допиту неповнолітньої особи у статусі потерпілого, слідчий повинен залучити до кримінального провадження законного представника неповнолітнього потерпілого, про що винести відповідну постанову. Вказане положення кримінального процесуального законодавства застосовується не тільки при проведенні такої слідчої (розшукової) дії як допит, а також і при проведенні слідчого експерименту, огляду місця події, пред'явлення особи для впізнання тощо [1].

У кримінальному-процесуальному законодавстві не передбачено положення, що досудове розслідування у кримінальних провадженнях відносно неповнолітніх осіб повинно проводитись уповноваженою на це особою. Але ми вважаємо, що досудове розслідування кримінального провадження, де потерпілими є неповнолітні особи, повинно проводитись т.з. «ювенальним слідчим».

Таким слідчим може бути службова особа органу Національної поліції, яка має досвід практичного стажу 3 роки та уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень вчинених неповнолітніми особами.

Міжнародно-правові стандарти проведення слідчих (розшукових) дій за участю неповнолітніх осіб - учасників кримінального провадження, зокрема неповнолітніх потерпілих, повинні застосовуватись та реалізовуватись у всіх випадках, у яких неповнолітні особи прямо контактують із працівниками правоохоронних органів (слідчими). Службова особа - працівник правоохоронного органу, який наділений повноваженнями здійснювати досудове розслідування за участю неповнолітніх осіб, зокрема – потерпілих та проводить слідчі (розшукові) дії з неповнолітніми потерпілими є відповідальним за дотримання прав та основоположних свобод дитини.

Перелік використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України (КПКУ), 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 25.11.2022)

2. Крукевич О.П. Міжнародні правові стандарти забезпечення прав неповнолітніх учасників кримінального провадження / Крукевич О.П. // Підприємництво, господарство і право. – 2017. – №3 – С. 258-262.

3. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація / П.М. Рабінович, О.О. Венецька // Вісник Академії правових наук України. – 2012. – № 4. – С. 18–28.

4. Установление международных стандартов в области прав человека: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 41/120 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://daccessddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/496/28/IMG/NR049628.pdf?OpenElement..> (дата звернення 25.11.2022)

5. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх ("Пекінські правила") ООН; Правила, Міжнародний документ від 29.11.1985. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211#Text (дата звернення 25.11.2022)

**Завгородня
Маргарита Романівна,**
здобувачка вищої освіти
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**Науковий керівник:
Ісланкін
Сергій Миколайович,**
старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

У період сьогодення приватна детективна діяльність в Україні законодавчо ніяк не врегульована, що становить собою серйозну проблему. До переліку таких проблем можна віднести, в першу чергу, порушення прав і свобод людини і громадянина, закріплені Конституцією України.

На сьогодні приватні детективи, яких в Україні налічується кілька тисяч, діють на підприємницькій правовій основі, а саме в якості суб'єктів підприємницької діяльності. Між тим унормування приватної детективної діяльності є вкрай необхідним з огляду не тільки на потребу визначення правового статусу приватних детективів, організаційно-правових форм